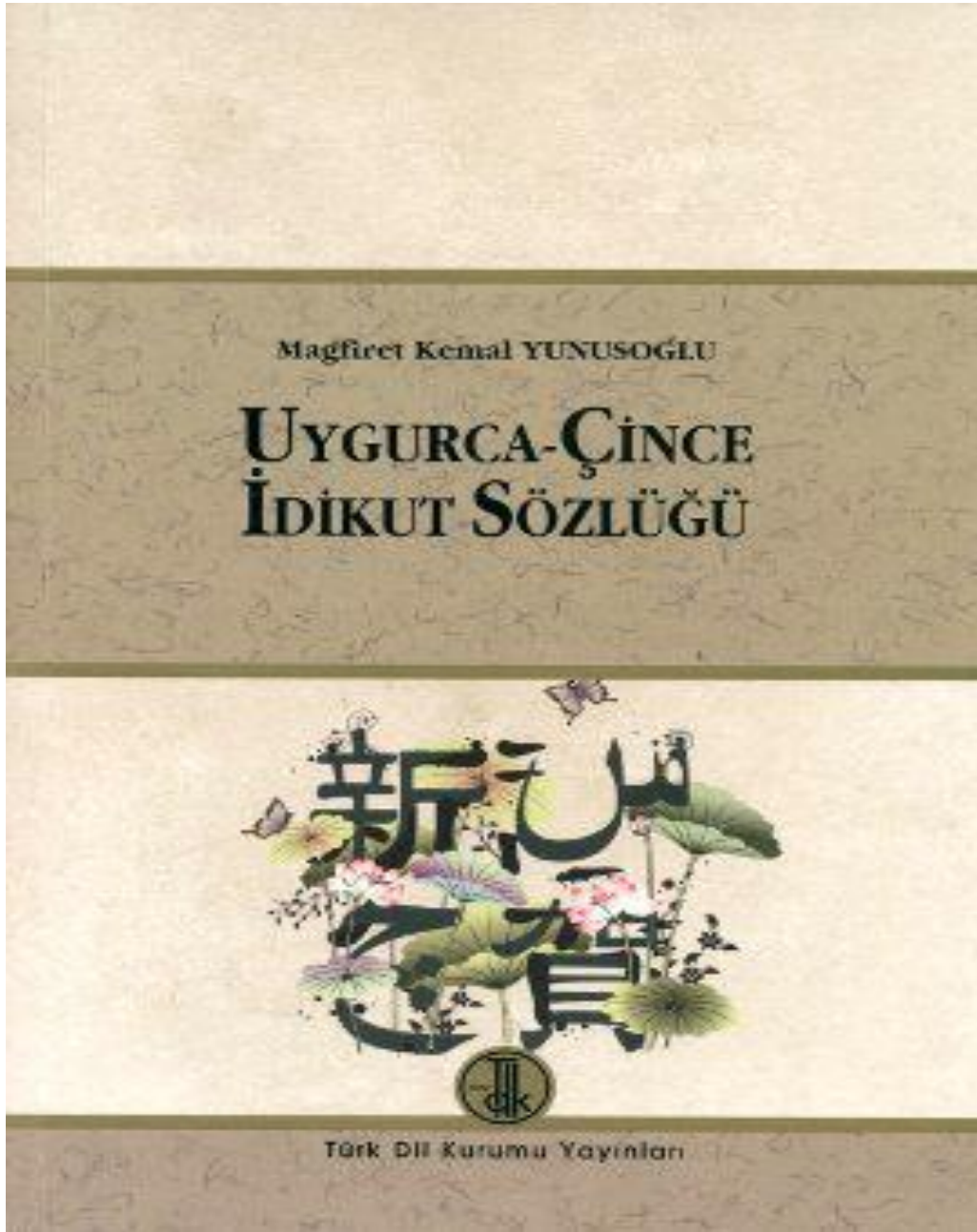

Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 4, 2014, Sayfa: 181-182.
Xelqara Uyğur Tetqiqati Jernali, San: 4, 2014, Sehiye: 181-182.
International Journal of Uyghur Studies, Volume: 4, 2014, Page: 181-182.

Mağrifet Kemal YUNUSOĞLU, Uygurca-Çince İdikut Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, X+195 s.

Nagihan BAYSAL*

* Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, İzmir-TÜRKİYE, E-posta: nagehanbaysal@hotmail.com.

Sözlükler ve tarihî metinler dil tarihi araştırmalarında büyük önem taşıyan eserlerdir. Tarihi çok eskilere dayanan sözlüklerimiz bulunmaktadır, ancak bu sözlüklerimiz üzerinde yapılan çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Bu tarihî sözlükler büyük bir hassasiyetle araştırılmalı ve incelenmelidir. Bu sayede bu alanda kısa sürede ciddi bir birikim oluşacaktır.

Ankara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Dili Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış bu çalışmanın amacı Türkoloji camiası tarafından tam olarak bilinmeyen Çin'in Ming Hanedanlığı zamanında yaşayan Türklerle ilgili yapılmış çalışmalar hakkında bilgi vermek ve bu zamana kadar yapılmış Uygurca-Çince sözlüklerdeki eksiklikleri gidermektir.

Çalışmaya konu olan İdikut Sözlüğü Çin'in Ming Hanedanlığı döneminde hazırlanmaya başlanmıştır. Ch'ing Hanedanlığı zamanında da esere yeni maddeler eklenmiş ve eser kopyalanıp çoğaltılmıştır. Bu kitap, bugün Çin yönetimi altında yaşayan yaklaşık 15-20 milyon Uygur Türk'ünün dil tarihi, dil özelliğinin ve tarihi olgularının ele alınması ve Türkçenin sözlük çalışmaları açısından oldukça kıymetlidir.

Yazar çalışmasında, sözlüğün farklı yerlerde bulunan nüshalarını toplayarak sahayla ilgili kapsamlı bir söz varlığı çalışması ortaya koymuştur. Bunun dışında sözlüğü gramer yönünden incelemesi, çeviri metni, Türkiye Türkçesiyle tercümesi yapılan dizini ve bazı özel sözcükler üzerindeki çalışmaları temel alarak sözlük üzerinde analitik bir çalışma yapmıştır.

Eserin giriş bölümünde 14. yüzyılda yaşamış olan Ming Hanedanlığı hakkında kısa bir tarihi bilgi verilmiştir. Ayrıca dönemin Batı Bölgesinin durumuyla ilgili bilgiyi bu bölümden almak mümkündür.

Birinci bölümde ise, Ming döneminde Türk dili ile ilgili yapılmış çalışmalara ve dönemin eserlerine değinilmiştir. Bu bölümde esas konu olarak Tercümanlar Odası ele alınmıştır. Odanın kuruluşu, idarî yapılanması, şubeleri, kadro ve başkanları, hocaları, sınav sistemi, unvan sistemi hakkında bilgiler bu bölümde yer almaktadır. Ayrıca Ming Döneminde hazırlanan rapor ve sözlüklerle ilgili bilgiler de birinci bölümün içindedir.

Eserin ikinci bölümünde yazar, İdikut Sözlüğü'nün nüshaları ve sözlük üzerinde yapılan çalışmaları vermiştir. Öncelikli olarak sözlüğün Pekin'deki dört nüshası, Japonya'daki dört nüshası ve Avrupa'daki altı nüshasıyla ilgili aydınlatıcı bilgi bulduğumuz bu bölümde, sözlük üzerine dünyanın farklı yerlerinde yapılmış çalışmalar bulunmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, İdikut Sözlüğü'nün dil bilgisi açısından özellikleri verilmiştir. Bu özellikler *İmla ve Ses Bilgisi Yönünden*, *Şekil Bilgisi Yönünden*, *Sözlük Bilgisi Yönünden* olmak üzere üç alt başlık altında incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, İdikut Sözlüğü verilmiştir. Son bölüm olan beşinci bölümde de sözlükle ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

Sonuç olarak yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış bu kitap dil araştırmacıları için tatmin edici bilgiler ve malzemeler içermektedir. Bu eserde İdikut Sözlüğü ve bu sözlük üzerine yapılmış olan çalışmaların tanıtılması Türk dili araştırmalarına önemli bir katkı sağlamıştır. Böyle kıymetli bir eseri hazırladığı için öncelikle Yrd. Doç. Dr. Mağrifet Kemal YUNUSOĞLU'na, daha sonra da çalışmanın okuyucusuyla buluşmasını sağlayan Türk Dil Kurumuna teşekkür ederiz.